

Græsproduktion og miljø på store økologiske kvægbrug

Af

Seniorforsker Jørgen Eriksen

Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet

Aarhus Universitet

Græsmarker af længere varighed, forbedret management, strategisk gødskning og artsblandinger er nøgleord, når den optimale balance mellem produktion og miljø skal findes på stadig større kvægbrug.

Økologisk mælkeproduktion præges i stigende grad af bedrifter med mange køer og meget græs tæt på gården. I Foulum undersøges strategier for sammensætning af sædskifter og management i græsmarkerne. Der arbejdes med ind- og udmarkssædskifter. Indmarken er tæt på gården og består mest af kløvergræs til afgræsning. Udmarken er længere væk og bruges til majs, lupin, grønkorn og slætgræs.

Fjerde års kløvergræs klarer sig godt

Behovet for græs tæt på gården gør det attraktivt at lade græsmarken ligge længere end de 2-3 år der ellers er almindeligt. Og resultaterne fra Foulum viser, at det kan man roligt gøre. I hvert fald har udbyttenedgangen i 4. produktionsår være beskeden. En medvirkende årsag kan være mere skånsom trafik end det ofte er tilfældet i praksis. Et andet gennemgående træk har været en forholdsvis ringe udbytteforøgelse ved gylletilførsel. Det skyldes stor jordfrugtbarhed og kløverens evne til at kompensere. Der er god grund til at gødske strategisk, dvs. kun give gylle, der hvor kløverbestanden er ringe og i det hele taget overveje, om gyllen kan bruges med større gevinst andre steder.

Management i marken har stor betydning. F.eks. har afgræsning af hvidkløvergræs vist sig at have en markant positiv indvirkning på produktionen det efterfølgende forår sammenlignet med slæt. Også det kan bruges strategisk ved at sørge for afgræsning i 1. års marken.

I forsøget har vi haft gode erfaringer med ved såning at tilsætte 1 kg rødkløver i hvidkløverblandingen, når marken bruges til både slæt og afgræsning. Ved slæt bidrager rødkløver meget til udbyttet uden at det går for hårdt ud over hvidkløveren, som så til gengæld tager over og breder sig kraftigt ved afgræsning.

Slæt giver mindre udvaskning

Det er ikke uproblematisk at kombinere en højproduktiv afgræsningsmark med lav miljøbelastning. Figuren viser, hvordan udvaskningen i græsmarkerne afhænger af benyttelsen, med de største værdier ved afgræsning. En af årsagerne er et stort kvælstofoverskud i marken i form af gødning og urin. Tallene viser til gengæld også, at en kombination af slæt og afgræsning har indbygget miljøgevinst i form af lavere udvaskning.

Et miljømæssigt kritisk punkt i sædskiftet er efter ompløjning af græsmarkerne, hvor der frigives meget betydelige mængder kvælstof fra jorden. I forsøgene er det dog lykkedes at lukke dette hul ved at så grønbyg med udlæg af italiensk rajgræs. Det har reduceret udvaskningen til et minimum. Lidt overraskende er den største udvaskning ikke fundet tæt på gården men derimod i udmarken efter majs. Og det til trods for at der er isået en efterafgrøde.

Økonomiske scenarier

Projektets overordnede mål er at foreslå strategier for en omkostningseffektiv og miljøvenlig foderproduktion. Ved afslutningen i 2010 laves derfor en samlet vurdering af de forskellige sædskifter og tiltag. Det sker ved at optimere nogle gård-prototyper mht. produktion, selvforsyning, økonomi og miljøbelastning og lave scenarier vha. en økonomisk model.

Figurtekst:

Udvaskning fra april 2007 til marts 2008 i kløvergræsmarker med forskellig benyttelse. Gylletilførsel: 27 tons nedfældet i foråret, i rene slætmarker suppleret med samme mængde efter 1. slæt.

Foto 1: I et markforsøg i Foulum undersøges strategier for sammensætning af kvægsædskifter.

Foto 2: Græsmarkens benyttelse har stor indflydelse på både produktion miljø.